

การบริหารศรัทธา : การแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก
Faith Management : For Proactive Propagation of Buddhism

ภัทรวดี ปริณแคน*
นิเทศ สนั่นนารี**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารศรัทธา เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก จากสภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่มีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาของคณะสงฆ์ ศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ศูนย์ปฏิบัติธรรมนอกจากการมีความพร้อมด้านศาสนสถานและด้านกายภาพแล้วซึ่งมีผลต่อความสำเร็จส่วนหนึ่งของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหน้าที่สำคัญของการเป็นนักเผยแผ่ประการหนึ่งคือการสร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในทางพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชน และการรักษาหรือการบริหารศรัทธาของผู้รับการถ่ายทอดคำสอนก็มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกด้วย ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและนักเผยแผ่จะต้องกำหนดแนวทางการบริหารศรัทธาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้นักเผยแผ่ได้รับความเชื่อมั่น สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารศรัทธา, การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

Abstract

This article is intended to present the guidelines for faith management for the proactive propagation of Buddhism .As the current state of Buddhism propagation. The personnel are responsible for the dissemination of Buddhism in various sectors whether the educational institutions of the Sangha, Center of Buddhism Propagation, centers for Dhamma practice. In addition to the availability of religious places and in

*ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาชุมชน สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น

**อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

physical areas which affect the success of the Buddhism propagation. An important function of the propagators is to create the impression , confidence in the Buddha and maintain or manage faith of the recipients is the key to success in proactive propagation of Buddhism. Therefore it is the duty of the the executives and propagators must set the guidelines of faith management for proactive propagation of Buddhism to achieve the goals effectively. This will result propagators have been convinced, propagate Buddhism to make benefit and happiness of the whole sustainably.

Keyword; Faith Management, Proactive Propagation of Buddhism

๑. ความนำ

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่เชิงรุก โดยเสด็จไปแสดงธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทุกระดับชั้นด้วยพระองค์เอง^๑ โดยทรงใช้พุทธวิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ จนทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วประเทศอินเดีย ในสมัยหลังพุทธกาลการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกเจริญรุ่งเรืองที่สุดในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชผู้ทรงเป็นกษัตริย์ที่ใช้หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาในการปกครองประชาชนและได้ทรงส่งพระสมณทูต ๙ สาย ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่างๆ ในสมัยปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกต่างๆ ทั้งในส่วนของพระสงฆ์และคฤหัสถ์ในส่วนของพระสงฆ์ ได้แก่การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ส่วนของคฤหัสถ์ก็มีการจัดการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกในรูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา โดยได้นำหลักกรรมสำคัญ เช่น เบญจศีล เบญจธรรม พรหมวิหาร ๔ ฆราวาสธรรม ๔ ทิศ ๖ และ อบายมุข ๖ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสม กับสภาพสังคมในปัจจุบัน

พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่เชิงรุก เรียกว่า พุทธวิธีบริหาร ๕ ประการ ดังนี้^๒

๑. พุทธวิธีการวางแผน เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วทรงแสดงธรรมจนกระทั่งมีพระสาวก พระองค์ก็ทรงวางแผนเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยส่งพระสาวกไปตามที่ต่างๆ ให้ไปแยกกัน ส่วนพระองค์ก็เสด็จไปพระองค์เดียวที่แคว้นมคธ ในการวางแผนประกาศพระพุทธศาสนา นั้น พระองค์กำหนดให้ทุกรูปกำหนดข้อปฏิบัติเหมือนกัน คือ อัตตहित

^๑ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี, *โครงการธรรมะศึกษาวิจัยการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกฯ*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^๒พระธรรมมโกศจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *การเผยแผ่เชิงรุก*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔๐.

สมบัติ ได้แก่การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัว และปรหิตสมบัติได้แก่การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ของผู้อื่น

๒. พุทธวิธีการจัดองค์กร การรับบุคคลเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ไม่มีการกีดกันเรื่องชั้นวรรณะเหมือนกับในศาสนาพราหมณ์ ทุกคนมีสิทธิเหมือนกันหมด แต่เมื่อบวชแล้วต้องเคารพกันตามลำดับพรรษา ผู้ที่บวชทีหลังต้องเคารพผู้ที่บวชก่อน โดยไม่คำนึงถึงอายุ เมื่อพระสงฆ์มากขึ้นพระองค์ก็ทรงมอบให้คณะสงฆ์บริหารจัดการกันเอง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นคณะสงฆ์ก็จัดการปัญหาเองตามหลักพระธรรมวินัย พระองค์ทรงแต่งตั้งพระเถระที่มีความเชี่ยวชาญในตำแหน่งนั้นๆ เรียกว่า เอตทัคคะเพื่อรับภาระธุระต่างๆ เป็นการกระจายอำนาจเหล่านั้นช่วยงานคณะสงฆ์

๓. พุทธวิธีการบริหารงานบุคคล การรับคนเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่แก่คณะสงฆ์ให้คณะสงฆ์ดำเนินการคัดเลือก ในการให้อุปสมบทแก่กุลบุตรที่เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรม เมื่อบวชแล้วต้องศึกษาอยู่กับพระอุปัชฌาย์ ๕ ปี จึงจะพ้นนิสัยมุตตกะ คือพ้นจากการพึ่งพระอุปัชฌาย์ แต่ก็ต้องศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพราะหลัก การศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขาเนื่องจากพระองค์ประสงค์ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

๔. พุทธวิธีการอำนวยการ พระพุทธเจ้ามีคุณสมบัติของภาวะผู้นำที่พร้อม คือ มีอัตตหิตสมบัติ และ ปรหิตะปฏิบัติ จึงบริหารกิจการพระพุทธศาสนาเจริญไปด้วยดี เพราะพระองค์ไม่สั่งการ โดยการใช้อำนาจ คือไม่ใช้วิธีเผด็จการ แต่พระองค์เป็นธรรมราชา คือใช้หลักธรรมาธิปไตยในการปกครอง อำนวยการจึงไม่มีปัญหาในองค์กรสงฆ์ เมื่อพระองค์ปรินิพพาน ก็ไม่ได้ทรงแต่งตั้งใครเป็นศาสดาแทน แต่ต้องให้คณะสงฆ์ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง เพราะพระองค์ยึดธรรมาธิปไตย

๕. พุทธวิธีในการกำกับดูแล การกำกับดูแลคณะสงฆ์หมู่มาก พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัย ๒๒๗ ข้อ เป็นเครื่องกำกับดูแลคณะสงฆ์ เพื่อให้คณะสงฆ์ประเมินตนเองว่า ได้ปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติไว้หรือไม่ ถ้าไม่ปฏิบัติก็มีบทลงโทษตามพระวินัยข้อนั้นๆ นอกจากนั้น ทุกกึ่งเดือนในวันพระ ๑๕ ค่ำ มีประเพณีปฏิบัติเรียกว่า การสวดปาฏิโมกข์ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุนำสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยมาสวดให้กัน และกันฟัง เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ประสงค์ปฏิบัติตามและตรวจสอบตนเอง

จากคำบรรยายเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระธรรมทูต สายต่างประเทศ จัดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ญพุทธมณฑล นครปฐม ๙

พฤษภาคม ๒๕๔๖^๑ เมษายน ๒๕๕๘) โดยพระเดชพระคุณพระธรรมโกศาจารย์ (ปัจจุบัน พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติที่สำคัญของนักเผยแผ่ที่ช่วยให้นักเผยแผ่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกมากยิ่งขึ้น

ในเนื้อหาบางส่วนระบุว่าปัญหาที่ทำให้นักเผยแผ่ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศไม่สามารถบริหารศรัทธาได้ คือ นักเผยแผ่พูดภาษาอังกฤษไม่เก่ง ภาษาอังกฤษเป็นจุดอ่อนของพระธรรมทูตไทย แม้ว่าจะสอนกรรมฐานเก่ง เทศน์เก่ง บรรยายธรรมเก่ง แต่เทศน์สอนฝรั่งไม่ได้ ก็ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับสากลในด้านการบริหารจัดการเมื่อคนเข้าวัดมากกลายเป็นจุดอ่อนทันที ถ้าพระบริหารจัดการไม่ดีคือมือไม่ถึงไม่สามารถเรียกศรัทธาโยมได้อีกทั้งคนไทยในต่างแดนแข่งขันแย่งกันดำรงตำแหน่งเป็นประธานหรือเป็นกรรมการต่างๆ ก่อให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งหรือขัดแย้งกันเองในระหว่างผู้ที่เข้าวัดด้วยกันนักเผยแผ่ส่วนหนึ่งขาดการวางแผนว่าจะไปสอนเรื่องอะไรสอนใคร ไปสอนกรรมฐานหรือไปสอนภาษาไทยขาดความเป็นมืออาชีพ

การขาดความเป็นมืออาชีพมีสาเหตุมาจากขาดความเป็นนักวิชาการ ไม่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ขาดความเพียบพร้อมด้านข้อมูล และทักษะการทำงานที่หลากหลาย เข้าลักษณะทำงานแบบไปตายเอาดาบหน้า ขาดความเป็นระเบียบ พิธีการขั้นตอนไม่ชัดเจน ขาดจุดมุ่งหมายและการเชื่อมประสานสัมพันธ์ไม่ใช่เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ไปในทางสร้างสรรค์และส่งเสริมศรัทธาและการเรียนรู้พระพุทธศาสนา แต่ใช้ไปในทางจับผิดคนจนนำไปสู่ความขัดแย้งขาดการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้ฟัง เช่น เบาะรองนั่ง เก้าอี้ขาดทักษะการสอนเชิงประยุกต์ และไม่ปรับใช้วิธีการที่ทันสมัยเช่น การบรรยาย ด้วยสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขาดการแสดงผลอารมณ์ความรู้สึกมีอารมณ์ร่วมไปกับสิ่งที่บรรยาย ก่อให้เกิดความซาบซึ้งและสะเทือนใจ เป็นผลทำให้ไม่สามารถครองใจคนได้

ในด้านของคุณลักษณะส่วนบุคคล นักเผยแผ่ไม่กล้าทำในสิ่งที่ท้าทาย ก็เป็นปัญหาและอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เช่น ไม่กล้าพูด ในเรื่องที่ยาก ไม่กล้าเข้าไปสู่สถานที่ใหม่ๆ สิ่งแวดล้อมใหม่ๆ กลุ่มผู้ฟังใหม่ๆ แสวงหาวิธีใหม่ แนวรบใหม่ ไม่กล้าบุกเบิก ไม่แสวงหาโอกาสและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ขาดโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และขาดประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้จากสังคมและเครือข่ายต่างๆ ทำให้ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพมากขึ้นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

^๑พระธรรมโกศาจารย์, *ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=179&articlegroup_id=21 [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕].

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกดังกล่าวด้วยหลักการ บริหารศรัทธาเพื่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ในบทความนี้ผู้เขียน สนใจศึกษาและนำเสนอประเด็นแนวทางการบริหารศรัทธาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เชิงรุกในประเด็นต่างๆคือ ความเป็นเลิศด้านวิชาการ ความเป็นมืออาชีพทักษะการบริหาร จัดการการวางแผนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมปฏิบัติทาของนักเผยแผ่

๒. แนวทางการบริหารศรัทธาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

เพื่อให้ นักเผยแผ่สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกประสบความสำเร็จมาก ยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการบริหารศรัทธาในด้านต่างๆ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เชิงรุก ดังนี้

๒.๑ ความเป็นเลิศด้านวิชาการ องค์กรและนักเผยแผ่ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ พระพุทธศาสนาเชิงรุกได้ประสบความสำเร็จมักเกิดจากการมีหน่วยงานที่รับผิดชอบและ บุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการเผยแผ่มีความรู้ความเข้าใจหลักการและคำสอนใน พระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งตั้งนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึง ควรพัฒนาให้นักเผยแผ่มีความสามารถในทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ศาสตร์สมัยใหม่ และความรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างแยบคายมีความแม่นยำในการจำ หักข้อธรรม ไม่มีความลังเลสงสัยหลักธรรม สามารถจัดระดับธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟังในแต่ละ กลุ่มได้ตามความยากง่ายและอุปนิสัยของผู้ฟังเป็นผลทำให้อธิบายมีความชัดเจนรอบ ด้าน ละเอียดถี่ถ้วน ถูกต้อง และไม่มี ความคลาดเคลื่อน เป็นการสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับ ข้อมูลในคำสอนที่นำไปเผยแผ่

ข้อควรคำนึงอีกประการหนึ่งในด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ คือ ความสามารถ ในการเลือกใช้หลักธรรมที่สอดคล้องกับเพศ วัย ฐานะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลมี ทักษะการเชื่อมโยงหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับศาสตร์และองค์ความรู้อื่นๆที่สัมพันธ์กับ กลุ่มเป้าหมาย เช่น ความรู้ทางด้านสุขภาพ ด้านวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรมองค์กร รวมถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นและแต่ละประเทศทำให้ สามารถนำพระพุทธศาสนาไปบูรณาการได้อย่างสอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น ทราบว่า จะนำหลักธรรมใดไปบูรณาการ ก็กับการเมืองการปกครอง สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม การบริหาร การจัดการ กฎหมาย จิตวิทยา เป็นต้นทำให้มีความชัดเจนในการวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้ และการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผ่านผลกระบวนการวิจัยตามแนววิจัย ๔ ทำให้สามารถ อธิบายภาพย่อยของความรู้ได้ชัดเจน การมองภาพรวมได้ครอบคลุม ผู้ฟังมีความเชื่อมั่น และมีความ เชื่อถือ ทำให้มองความจริงได้ครบวงจร กล่าวคือ รู้ว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร อะไรคือ สาเหตุของปัญหา เป้าหมายในการแก้ปัญหาคืออะไร และอะไรคือมรรควิธีในการแก้ปัญหา

เพื่อเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้รับความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น นักเผยแผ่ต้องมีองค์ความรู้ และมีความสามารถในการบูรณาการงานวิจัยกับการเผยแผ่และการบริการวิชาการแก่สังคมเพราะจะทำให้ นักเผยแผ่ทราบสภาพปัญหาที่แท้จริงและความต้องการของผู้ศึกษาระยะและผู้ปฏิบัติธรรม นักเผยแผ่ที่มีความสามารถในด้านกรวิจัยจะสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและมีความเหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นการวิจัยด้านการเผยแผ่ยังทำให้ได้เสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไข ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ ความเป็นมืออาชีพ ลักษณะของการเป็นมืออาชีพของนักเผยแผ่คือ มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน มีความรักในบทบาทหน้าที่กำหนดจุดมุ่งหมายและเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำโครงการและกิจกรรมมีการวางแผนในการเผยแผ่อย่างรอบคอบมีความอดทนและความขยันหมั่นเพียร มีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและทีมงาน มีความเคร่งครัดในรักษาระเบียบวินัย กฎ กติกา มีความตรงต่อเวลา มีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างไม่หยุดนิ่งมีความเป็นกันเอง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน กล่าวพูดความจริงด้วยวิธีการที่เหมาะสม และที่สำคัญคือมีความมุ่งมั่น เพิ่มพูนทักษะในการเผยแผ่อยู่เสมอ

ความเป็นมืออาชีพอีกด้านหนึ่งของนักเผยแผ่คือ ความสามารถในการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่การปรับปรุงและพัฒนาแนวทางในการเผยแผ่ที่ยั่งยืนมักเกิดจากการแสวงหาเครือข่ายเพื่อแสวงหาความร่วมมือและเปิดโลกทัศน์ ความสามารถในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงทำให้รู้เท่าทันสังคมยุคใหม่และมีเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เข้มแข็งสามารถเลือกต้นแบบที่สร้างแรงบันดาลใจ และสร้างความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิตนักเผยแผ่จึงควรพัฒนาตนเองให้มีความเป็นมืออาชีพ^๕ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีผลงานเฉพาะด้าน ทั้งในด้านธรรมะและด้านอื่นๆเช่น ศิลปะและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ จัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นความรู้ที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเผยแผ่

ในด้านการส่งเสริมความเป็นมืออาชีพของนักเผยแผ่ มหาเถรสมาคมจึงได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑๕

^๕ชุตินา สัจจามันท์, รูปแบบ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการการศานากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา กรณีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

กันยายน ๒๕๕๐^๕ เพื่อพัฒนาความเป็นมืออาชีพของนักเผยแผ่ ดังข้อ ๕ ที่ว่า ให้มีศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดนโยบาย และแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีอุดมการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และวิธีการในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปอบรมสั่งสอนประชาชนให้นำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบสัมมาอาชีพ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๓ ทักษะการบริหารจัดการ ในองค์กรที่มีภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกจำเป็นต้องมีนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านการเผยแผ่ที่ช่วยทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความยั่งยืน นักเผยแผ่ต้องมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีศักยภาพ ในการกำหนดนโยบายและและการนำนโยบายด้านการเผยแผ่ไปจัดทำแผนปฏิบัติการให้สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นระบบและมีการจัดการอย่างครบวงจร ศักยภาพของศูนย์กลางในการเผยแผ่ที่ทำให้การเผยแผ่มีความยั่งยืนคือการสร้างศาสนทายาทอย่างต่อเนื่องการพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมด้วยปัญญาและพุทธธรรมมีภาวะผู้นำและมีความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานมีค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดีงามร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมและพัฒนาศาสนทายาทให้เป็นนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถมีความภาคภูมิใจในตนเองและองค์กร มีความสามัคคีปรองดอง จะส่งผลให้นักเผยแผ่ร่วมมือประสานงาน เพื่อเพิ่มพลังในการทุ่มเทกับการทำงานมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดการความรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการส่งต่อองค์ความรู้ เทคนิคการเผยแผ่ทักษะการบริหารจัดการของคณะทำงานด้านการเผยแผ่มีความยั่งยืนและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นดังตัวอย่างปัญหาด้านการบริหารจัดการของวัดไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา^๖ เช่น ปัญหาด้านการบริหารวัดซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์กับคณะกรรมการของวัด โดยเฉพาะการบริหารเงินที่ไม่โปร่งใส ซึ่งมักจะนำมาซึ่งความแตกแยกของชุมชนไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนพระสงฆ์และฝ่ายที่ร้องเรียน

ดังนั้น การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมและพัฒนาศาสนทายาทต้องมุ่งให้ได้นักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานเป็นทีม เน้นการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน มีความภาคภูมิใจในตนเองและองค์กรและมีความสามัคคีปรองดองกันอย่างเหนียวแน่น

^๕ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐.

^๖ธนวิทย์ สิงหเสนี, บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศกับการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๒), หน้า ๓๓.

๒.๔ การวางแผน เป็นการทำงานที่มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการทำงาน และสร้างเครื่องมือในการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการทำงานอย่างชัดเจน ทำให้คณะทำงานและนักเผยแผ่ทราบทิศทางการทำงาน มองเห็นเป้าหมายภาพรวมขององค์กรและมุ่งดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามที่หน่วยงานกำหนด แผนยังเป็นเครื่องมือชักจูงโน้มน้าวและผูกมัดให้ผู้บริหารระดับกลาง ระดับต้นและบุคลากรด้านการเผยแผ่อุทิศเวลา ความรู้ความสามารถให้กับเป้าหมายและสามารถควบคุมการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ลดความบกพร่องในเรื่องการประสาน มีการผลักดันในการทำกิจกรรมขององค์กรสะท้อนให้เห็นว่าองค์กรมีแนวปฏิบัติที่ตีมองเห็นอนาคตเห็นปัญหาและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและหาทางบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันไม่เกิดปัญหาที่กระทบต่อภารกิจด้านการเผยแผ่

การวางแผนด้านการเผยแผ่ทำให้ผู้บริหารและนักเผยแผ่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้พัฒนาวิธีการทำงาน เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนและมีความพึงพอใจต่อข้อมูลและผู้มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลและหน่วยงาน ทั้งภายในภายนอก เป็นผลให้การส่งเสริมรักษาสภาพแวดล้อม การทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด ลดความสูญเสียการใช้ทรัพยากรโดยไม่จำเป็น ลดความซ้ำซ้อน ประหยัดเวลาการทำงานที่มีแผนแสดงถึงการทำงานที่มีมาตรฐาน มีความเสมอภาคในการตัดสินใจทำให้ไม่ต้องเสียเวลาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และทำให้เจริญเติบโตไปในทิศทางที่เหมาะสมแม้จะต้องเผชิญปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นประจำก็ตาม

การมีแผนงานที่ชัดเจนทำให้สามารถปรับแนวทางการทำงานที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับแก้และเปลี่ยนแปลงให้ทันสถานการณ์ ทำให้ไม่ต้องวุ่นวายกับการแก้ปัญหาในปัจจุบันการวางแผนในการเผยแผ่มีได้จำกัดอยู่เฉพาะแผนระดับองค์กร แต่ควรมีแผนระดับหัวหน้างาน หัวหน้าทีม การวางแผนระดับการบังคับบัญชา การวางแผนเชิงปฏิบัติการที่ช่วยให้การดำเนินงานตามแผนระดับองค์กรบรรลุเป้าหมายแต่ถ้าหากหัวหน้างานไม่ใช้เวลาอุทิศตนในการวางแผน ก็จะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคที่ไม่คาดคิด หัวหน้างานจึงต้องคอยตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

๒.๕ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม องค์กรและนักเผยแผ่ต้องมีความสามารถใช้เทคโนโลยีเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้หลักธรรมคำสอนเข้าถึงประชาชนอย่างกว้างขวางและได้รับประโยชน์สูงสุด นักเผยแผ่ที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยจึงต้องมีวิจรรย์ญาณและจิตสำนึกสูง มีความระมัดระวังในการสื่ออย่างเหมาะสมแก่ผู้รับข้อมูล ทำให้เกิดความปลอดภัยแก่ตนเองและผู้รับข้อมูลข่าวสารไม่เป็นโทษกับผู้รับข้อมูลดังนั้นการใช้เทคโนโลยีจึงต้องเน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องและไม่สร้างความแตกแยก

ข้อมูลที่เผยแพร่ต้องสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและผู้รับบริการ มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นขยะในโลกออนไลน์และสื่อสังคมออนไลน์องค์กรก็ไม่ได้ได้รับความน่าเชื่อถือ

การใช้เทคโนโลยีเผยแพร่ข้อมูลที่เหมาะสมช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรและผู้รับข้อมูลก็ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงเนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็วและเข้าถึงผู้รับข้อมูลเป็นปัจจุบัน จึงต้องกลั่นกรองข้อมูลทำให้ให้ข้อมูลมีคุณภาพ มีพลัง มีความถูกต้องแม่นยำ เนื้อหา มีความสมบูรณ์ มีความสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมที่เหมาะสม ทันสมัย ไม่เป็นข้อมูลที่เสียตีสีกว่าโทษจับผิดผู้อื่น ต้องทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ไม่เกิดความเสียหายและความยุ่งยากแก่ผู้รับข้อมูล และไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร

เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กร หน่วยงาน และบุคลากรที่มีบทบาท มีความยั่งยืน องค์กรและนักเผยแพร่จึงควรใช้เทคโนโลยีประกอบการวางแผนและการตัดสินใจในการกำหนดทิศทาง แนวทาง และวิธีการเผยแพร่ก็จะทำได้ข้อมูลสรุปตามข้อเท็จจริง เช่น จำนวนวิทยากร ผู้รับบริการ รายงานการประเมินผลต่างๆ การมีทั้งข้อมูลดิบ (Data) และสารสนเทศ (Information) จะทำให้นักเผยแพร่มีข้อมูลเชิงลึกและช่วยอำนวยความสะดวกในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพแก่หน่วยงาน

๒.๖ ปฏิปทาของนักเผยแพร่ คุณสมบัติของผู้เผยแพร่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามคำสอนนำอัครจริย โดยผู้สอนพึงมีคุณสมบัติภายนอกและคุณสมบัติภายในดังนี้^๗

๑. คุณสมบัติภายนอก ได้แก่ ดังบุคลิกภาพ หมายถึงรูปร่างหน้าตาการแสดงออกทางการเคลื่อนไหวเป็นมารยาทที่งดงาม สังคมยอมรับมีความเป็นเสน่ห์ มีท่าทีสง่างามเผยองอาจ สงบเยือกเย็น จึงเป็นเหตุให้ผู้ฟังเกิดศรัทธายิ่งขึ้น ดังคำสรรเสริญของพรหมณีในพรหมมายสูตรว่า คนทั้งหลายที่ท่านพระสมณโคดมส่งชี้แจงให้เห็นแจ้งสมათานให้อาจหาญให้สำเร็จด้วยธรรมมีกถาแล้ว เมื่อลุกไปจากที่นั่งแล้วยังเหลียวหลังกลับมามองด้วยไม่อยากจะละจากไป^๘

๒. คุณสมบัติภายในเป็นคุณธรรมที่ผู้เผยแพร่พึงปฏิบัติ และเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม เพื่อจะได้สอนให้ถูกประเด็นทั้งภาคทฤษฎี (พระปริยัติสัทธรรม) และภาคปฏิบัติ (ปฏิบัติสัทธรรม) มีจุดมุ่งหมายคือปฏิเวธสัทธรรมได้แต่ความสุขความเจริญตอบผู้ฟังเป็นที่ตั้งและมีจิตประกอบด้วยเมตตาเป็นหลัก ด้วยคุณธรรมบุคคลผู้จะเผยแพร่ประกาศหลักพุทธธรรมในพุทธศาสนาได้นั้น พึงตั้งอยู่ในคุณสมบัติที่เกื้อกูลต่อชาวโลก

^๗ พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๕๗), หน้า ๑๒.

^๘ ม.ม.(ไทย) ๑๒/๓๘๗/๔๗๘

หลายประการดำรงตนอยู่ในองค์คุณของนักเผยแผ่ที่ดีเพื่อยังศรัทธาและให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ความประพฤติที่ดั่งามนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดของนักเผยแผ่ ทำให้เชื่อมั่นว่านักเผยแผ่เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเจริญงอกงามนักเผยแผ่ที่มีความที่มีศาสนทายาทที่มีความเข้มแข็งเกิดจากความประพฤติเรียบร้อยดีงามของบริวารที่แวดล้อมนักเผยแผ่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และทำให้มีความเชื่อมั่นต่อนักเผยแผ่ด้วย เข้าทำนองสอนคนนอกได้และสอนคนในได้ นักเผยแผ่และบริวารแวดล้อมจึงต้องมีจริยวัตรตรงดงามมีความเป็นปูชนียบุคคลประกอบสัมมาอาชีวะสอนถูกต้องตามหลักธรรมและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามมีคุณสมบัติความเป็นพระวิปัสสนาจารย์มีพรหมวิหารธรรมอีกทั้งมีคุณสมบัตินักปกครองดั่งนั้น นักเผยแผ่จึงเป็นสื่อบุคคลไม่ว่าจะเป็น^๙ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ สามเณร บุคลากรในวัด ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ครู วิทยากร อาสาสมัคร พุทธศาสนิกชน ชาวบ้าน โดยเฉพาะเจ้าอาวาส จึงมีบทบาทสูงทั้งในด้านภาวะผู้นำ มีจริยวัตรและการประพฤติปฏิบัติที่ยึดมั่นในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดบารมี ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาและยึดถือเป็นแบบอย่าง

๓. รูปและข้อเสนอแนะ

หน้าที่สำคัญของการเป็นนักเผยแผ่ประการหนึ่งคือการสร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชน เรียกว่า การรักษาหรือการบริหารศรัทธาของผู้รับการถ่ายทอดคำสอน การกำหนดแนวทางการบริหารศรัทธาเพื่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก จะส่งผลให้นักเผยแผ่ได้รับความเชื่อมั่น สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ส่วนรวมอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้นักเผยแผ่มีความเป็นเลิศด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา ทักษะการเชื่อมโยงกับศาสตร์และองค์ความรู้อื่นๆ ที่สัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย มีความเป็นความเป็นมืออาชีพ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและผลงานเฉพาะด้าน ทั้งในด้านธรรมะและด้านอื่นๆ มีทักษะการบริหารจัดการ มีความเชื่อมั่นในการตัวผู้นำและเพื่อนร่วมงาน มีค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรร่วมกันอย่างเข้มแข็ง มีความสามารถในการการวางแผน สามารถกำหนดเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสามารถควบคุมการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรทางพระพุทธศาสนาได้ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นำไปสู่ความปลอดภัยแก่ตนเองและผู้รับข้อมูลข่าวสาร เป็นประโยชน์กับผู้รับข้อมูล และสร้างความสามัคคีปรองดอง และที่สำคัญประการสุดท้ายคือ ปฏิปทาของนักเผยแผ่ ควรมีจริยวัตรตรงดงามเป็นปูชนียบุคคลประกอบสัมมาอาชีวะ ต้องสอนถูกต้องตามทำนองครองธรรม มีคุณสมบัติของความเป็นครูมีพรหม

^๙ ชูติมา สัจจามันท์, รูปแบบ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา กรณีการจัดการศึกษาตามอรัญญิก, อ้างแล้ว, หน้า ๒๔-๒๕.

วิหารธรรม ประชาชนก็จะมีใจเลื่อมใสศรัทธาและยึดถือเป็นแบบอย่าง และทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) หนังสือ :

ชุตินิมา สัจจนันท์. รูปแบบ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการการศานากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา กรณีการจัดการศึกษาตามอัยยาศัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘.

ธนวิทย์ สิงหเสนี. บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศกับการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๒.

ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบำรุง. โครงการธรรมะศึกษาวิจัยการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วย การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐.

วิเชียร วิทย์อุดม. การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธนัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔.

พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๕๗.

๒) สื่อบริการออนไลน์ :

เกศรา รักชาติ. ๔๐ คุณลักษณะการเป็นพนักงานมืออาชีพ. แหล่งที่มา : http://www.jasmine.com/jasmine_recruit/society.asp?req=tips&topic=25 [๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

พระธรรมโกศาจารย์. ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th /site/ articlecontent_desc.php? article_id=179 &articlegroup_id=21 [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕].